

αναφορική αντωνυμία που = ο οποίος - η οποία - το οποίο	
ενικός και πληθυντικός αριθμός	
ονομαστική	Ο άντρας που / ο οποίος έρχεται είναι φίλος μου. Οι γυναίκες που / οι οποίες έρχονται είναι φίλες μου.
αιτιατική	Ο άντρας που / τον οποίο βλέπεις είναι φίλος μου. Οι γυναίκες που / τις οποίες βλέπεις είναι φίλες μου.
γενική	Ο άντρας είναι γιατρός. Το παιδί του είναι συμμαθητής μου. → Ο άντρας, του οποίου το παιδί είναι συμμαθητής μου, είναι γιατρός. = Ο άντρας, που το παιδί του είναι συμμαθητής μου, είναι γιατρός.
με πρόθεση	Η γυναίκα είναι φίλη μου. Μιλώ με την γυναίκα. → Η γυναίκα με την οποία μιλάω είναι φίλη μου.

που → αρσενικό, θηλυκό, ουδέτερο / ονομαστική, αιτιατική, γενική / ενικός & πληθυντικός

Γενικά μπορώ να χρησιμοποιώ το **που** στη θέση του ο οποίος / η οποία / το οποίο, αλλά προτιμώ το **ο οποίος - η οποία - το οποίο**, όταν υπάρχει πρόθεση (κυρίως: σε, με, για, από) ή όταν θέλω να δηλώσω σε ποια ακριβώς λέξη της προηγούμενης πρότασης αναφέρομαι.

Το έργο **για** το οποίο σουμίλησα είναι κωμωδία. → **Για** ποιο έργο σουμίλησα;
Φρόντισα το παιδί της φίλης μου **που** αγαπώ πολύ. → Ποιον αγαπώ, το παιδί ή τη φίλη μου;
= Φρόντισα το παιδί της φίλης μου, **το οποίο** αγαπώ πολύ. (= Αγαπώ το παιδί)
ή: Φρόντισα το παιδί της φίλης μου, **την οποία** αγαπώ πολύ. (= Αγαπώ τη φίλη μου)

αναφορική αντωνυμία ο οποίος - η οποία - το οποίο			
ενικός αριθμός			
			
ονομαστική αιτιατική γενική	ο οποίος τον οποίο του οποίου	η οποία την οποία της οποίας	το οποίο το οποίο του οποίου
πληθυντικός αριθμός			
ονομαστική αιτιατική γενική	οι οποίοι τους οποίους των οποίων	οι οποίες τις οποίες των οποίων	τα οποία τα οποία των οποίων

Η αντωνυμία αναφέρεται σε κάποια λέξη που προηγείται.
Το φαγητό **το οποίο** έφαγα ήταν εξαιρετικό! → **Ποιο;** Το φαγητό.

6. Ξαναγράψω τις προτάσεις με το «ο οποίος - η οποία - το οποίο» στον σωστό τύπο, όπως στο παράδειγμα:

- Ο άντρας που βλέπεις είναι ο καθηγητής μου.
Ο άντρας τον οποίο βλέπεις είναι ο καθηγητής μου.
- Οι πόλεις που δεν κάνουν κάτι για το περιβάλλον θα έχουν πρόβλημα.

- Τα παιδιά που τα βιβλία τους χάθηκαν να μιλήσουν με τον διευθυντή.

- Ο επιστήμονας που μιλάει είναι διάσημος στη χώρα του.

- Η κοπέλα που το κινητό της χτυπάει, παρακαλώ, να το χαμηλώσει!

- Δώσε μου κάποιες πληροφορίες για τις χώρες που επισκέφτηκες πρόσφατα.

⚠ ο οποίος
ὅποιος

αναφορική αντωνυμία ὅποιος - ὅποια - ὅποιο			
ενικός αριθμός			
			
ονομαστική	ὅποιος	ὅποια	ὅποιο
αιτιατική	ὅποιον	ὅποια	ὅποιο
γενική	ὅποιου	ὅποιας	ὅποιου
πληθυντικός αριθμός			
ονομαστική	ὅποιοι	ὅποιες	ὅποια
αιτιατική	ὅποιους	ὅποιες	ὅποια
γενική	ὅποιων	ὅποιων	ὅποιων

⚠ Η αντωνυμία δεν αναφέρεται σε κάποια λέξη που προηγείται. Χρησιμοποιείται σε περιπτώσεις στις οποίες δεν ενδιαφέρει ή είναι άγνωστο ποιος είναι αυτός για τον οποίο μιλάμε. Απαντάει στην ερώτηση ποιος / ποια / ποιο...;

Ὅποιος θέλει να έρθει μαζί μου! → Ποιος;

Πάρε ὅποια τσάντα προτιμάς. → Ποια;

9. Συμπληρώνω με τον σωστό τύπο της αντωνυμίας:

- _____ ανακυκλώνει συστηματικά, βοηθά το περιβάλλον.
- Ενημέρωσε _____ από τα παιδιά μπορείς για την ακύρωση του μαθήματος.
- Σε _____ χώρα και να ταξιδέψεις, τα οικολογικά προβλήματα είναι φανερά.
- Τα ονόματα _____ περάσουν στις εξετάσεις, θα ανακοινωθούν.
- _____ και να είναι το πρόβλημα, πρέπει να μου το πεις.

ο οποίος
όποιος

αναφορική αντωνυμία όποιος - όποια - όποιο			
ενικός αριθμός			
			
ονομαστική	όποιος	όποια	όποιο
αιτιατική	όποιον	όποια	όποιο
γενική	όποιου	όποιας	όποιου
πληθυντικός αριθμός			
ονομαστική	όποιοι	όποιες	όποια
αιτιατική	όποιους	όποιες	όποια
γενική	όποιων	όποιων	όποιων

 Η αντωνυμία δεν αναφέρεται σε κάποια λέξη που προηγείται. Χρησιμοποιείται σε περιπτώσεις στις οποίες δεν ενδιαφέρει ή είναι άγνωστο ποιος είναι αυτός για τον οποίο μιλάμε. Απαντάει στην ερώτηση ποιος / ποια / ποιο...;

Όποιος θέλει να έρθει μαζί μου! → Ποιος;

Πάρε όποια τσάντα προτιμάς. → Ποια;

9. Συμπληρώνω με τον σωστό τύπο της αντωνυμίας:

- _____ ανακυκλώνει συστηματικά, βοηθά το περιβάλλον.
- Ενημέρωσε _____ από τα παιδιά μπορείς για την ακύρωση του μαθήματος.
- Σε _____ χώρα και να ταξιδέψεις, τα οικολογικά προβλήματα είναι φανερά.
- Τα ονόματα _____ περάσουν στις εξετάσεις, θα ανακοινωθούν.
- _____ και να είναι το πρόβλημα, πρέπει να μου το πεις.

7. Ξαναγράψω τις προτάσεις με το «που» κάνοντας αλλαγές, όπου χρειάζεται, όπως στο παράδειγμα:

1. Τα αυτοκίνητα τα οποία είναι παρκαρισμένα εδώ εμποδίζουν.
Τα αυτοκίνητα που είναι παρκαρισμένα εδώ εμποδίζουν.
2. Ο κάδος τον οποίο βλέπεις είναι για ανακύκλωση.

3. Οι φοιτητές των οποίων τα ονόματα ακούστηκαν εξετάζονται αύριο.

4. Η εφημερίδα την οποία διαβάζεις έχει ένα ωραίο άρθρο σήμερα.

5. Τα σκουπίδια τα οποία δεν ανακυκλώνονται πάνε χαμένα!

6. Γνωρίζω αυτή την γυναίκα της οποίας τώρα ξεχνάω το όνομα.

8. Συνδέω τις προτάσεις με το «ο οποίος - η οποία - το οποίο» στον σωστό τύπο, όπως στο παράδειγμα:

1. Αυτή είναι μια γνωστή οικολογική οργάνωση. Είμαι μέλος της οργάνωσης.
Η οργάνωση, *της οποίας είμαι μέλος*, είναι γνωστή.
2. Ο Πέτρος είναι δημοσιογράφος. Μίλησες με τον Πέτρο χτες.
Ο Πέτρος, _____, είναι δημοσιογράφος.
3. Η Άνε είναι συμφοιτήτρια μου. Η Άνε κάνει μαθήματα ελληνικών.
Η Άνε, _____, είναι συμφοιτήριά μου.
4. Τα παιδιά θα γράψουν άρθρο στην εφημερίδα. Τα γνώρισες στο πάρτι.
Τα παιδιά, _____, θα γράψουν ένα άρθρο στην εφημερίδα.
5. Οι επιστήμονες είναι Άγγλοι. Τους είδαμε στην τηλεόραση.
Οι επιστήμονες, _____, είναι Άγγλοι.
6. Τα τρόφιμα αυτά είναι βιολογικά. Η τιμή τους είναι λίγο πιο υψηλή.
Τα τρόφιμα αυτά, _____, είναι βιολογικά.
7. Το πολυκατάστημα έχει εκπτώσεις. Από το πολυκατάστημα αυτό αγόρασα είδη για το σπίτι.
Το πολυκατάστημα, _____, έχει εκπτώσεις.

αναφορική αντωνυμία όσος - όση - όσο			
ενικός αριθμός			
			
ονομαστική	όσος	όση	όσο
αιτιατική	όσο(ν)	όση	όσο
γενική	όσου	όσης	όσου
πληθυντικός αριθμός			
ονομαστική	όσοι	όσες	όσα
αιτιατική	όσους	όσες	όσα
γενική	όσων	όσων	όσων

Η αντωνυμία δεν αναφέρεται σε κάποια λέξη που προηγείται. Χρησιμοποιείται, όταν ρωτάει κανείς για το μέγεθος, την ποσότητα, τη χρονική διάρκεια, την αξία. Απαντάει στην ερώτηση πόσος / πόση / πόσο...; Βάλε **όση** ζάχαρη θέλεις. → **Πόση;**

Όσα χρήματα είχα, τα έβαλα στην τράπεζα. → **Πόσα;**

10. Συμπληρώνω με τον σωστό τύπο της αντωνυμίας:

- _____ ελεύθερο χρόνο έχει, τον διαθέτει στην οικογένειά του.
- _____ σκουπίδια δεν ανακυκλώνονται, επιβαρύνουν το περιβάλλον.
- Μίλα με _____ θέλεις! Όλοι θα σου πουν το ίδιο.
- Τα χρήματα _____ δεν μπόρεσαν να έρθουν, θα επιστραφούν.
- Ταξιδεύω σε _____ χώρες μπορώ.

αναφορική αντωνυμία **ό,τι**

Η αντωνυμία δεν αναφέρεται σε κάποια λέξη που προηγείται.
Απαντάει στην ερώτηση **τι**; Δεν κλίνεται και σημαίνει οτιδήποτε.

ότι = πως

Νομίζω **ότι** το περιβάλλον κινδυνεύει.

ό,τι = οτιδήποτε

Κάνε **ό,τι** θέλεις = Κάνε **οτιδήποτε** θέλεις.

Ό,τι και να πεις, δε μου αλλάζεις γνώμη = **οτιδήποτε** και να πεις...

11. Συμπληρώνω τα κενά με τις παρακάτω αντωνυμίες: όσα, όποιων, ό,τι (2), όσοι, τις οποίες, όσους, ο οποίος, όση, όποιος

1. _____ μπορεί, να έρθει μαζί μου.
2. Κάνε _____ ώρα θέλεις. Θα σε περιμένω.
3. Να ανακυκλώνετε _____ σκουπίδια μπορείτε.
4. Θα σημειώσω τα τηλέφωνα _____ το επιθυμούν.
5. Πες _____ θέλεις. Εγώ κερνάω!
6. _____ ακούνε τα ονόματά τους παρακαλώ να περάσουν μπροστά.
7. Ο γιατρός _____ με εξέτασε ήταν εξαιρετικός.
8. Στο πάρτι θα καλέσω _____ μπορούν να έρθουν.
9. _____ και να πεις, δε θα συμφωνήσω μαζί σου.
10. Οι ασκήσεις _____ διόρθωσα χτες είχαν πολλά λάθη.

Έχουμε ήδη δει το αναφορικό **που** και πώς χρησιμοποιείται:

Ο κύριος → **που** ήρθε
 Η κοπέλα → **που** είδατε προχτές, είναι από την Τουρκία.
 Τα παιδιά → **που** άκουσες

Το ουσιαστικό στο οποίο αναφέρεται το αναφορικό **που** μπορεί να είναι αρσενικό, θηλυκό, ή ουδέτερο. Μπορεί επίσης να είναι στον ενικό ή στον πληθυντικό. Ακόμα, μπορεί να είναι στην ονομαστική ή στην αιτιατική. Ωστόσο, στη γενική ή μετά από πρόθεση το σωστό είναι να χρησιμοποιούμε την αναφορική αντωνυμία **ο οποίος / η οποία / το οποίο**. Έτσι έχουμε:

Ένας φίλος μου είναι στην Κρήτη για λίγες μέρες. Ο πατέρας του ζει στην Αργεντινή.
 Ο φίλος, → **του οποίου** ο πατέρας ζει στην Αργεντινή, είναι στην Κρήτη για λίγες μέρες.

Σου έλεγα για μια Ιταλίδα. Η Ιταλίδα παντρεύτηκε ξαφνικά την περασμένη εβδομάδα.
 Η Ιταλίδα → **για την οποία** σου έλεγα, παντρεύτηκε ξαφνικά την περασμένη εβδομάδα.

Παρατηρήσεις

- (α) Στην καθημερινή γλώσσα μπορούμε αντίστοιχα να πούμε και:
 Ο φίλος, που ο πατέρας του ζει στην Αργεντινή, είναι στην Κρήτη για λίγες μέρες.
 Η Ιταλίδα που σου έλεγα, παντρεύτηκε ξαφνικά την περασμένη εβδομάδα.
- (β) Πάντως, αντί του αναφορικού "που" μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε, αν θέλουμε, την αναφορική αντωνυμία "ο οποίος / η οποία / το οποίο" στον κατάλληλο αριθμό και πτώση. Έτσι, λέμε:
 Η κοπέλα που ήρθε χθες είναι ανιψιά μου. / Η κοπέλα η οποία ήρθε χθες είναι ανιψιά μου.
 Οι φίλοι που θα δούμε είναι Γιαπωνέζοι. / Οι φίλοι τους οποίους θα δούμε είναι Γιαπωνέζοι.

9 Συνδέστε τις προτάσεις χρησιμοποιώντας το αναφορικό "που" ή την αναφορική αντωνυμία "ο οποίος / η οποία / το οποίο". Χρησιμοποιήστε τις προθέσεις που υπάρχουν, όπου αυτό είναι δυνατό

- π.χ Τis σκοτώνουμε με έναν τρόπο. Ο τρόπος είναι σκληρός.
 Ο τρόπος με τον οποίο τις σκοτώνουμε είναι σκληρός.
- Χθες έφαγα με έναν άνθρωπο. Ο άνθρωπος είναι γνωστός δημοσιογράφος.
 - Έμαθα τους βαθμούς από μία καθηγήτρια. Η καθηγήτρια είναι πολύ εξυπηρετική.
 - Η ανιψιά μιας κυρίας εργάζεται στο ξενοδοχείο. Η κυρία είναι από την Αφρική.
 - Σου μίλησα για κάποιους φίλους. Οι φίλοι έχουν προβλήματα.
 - Πήρα συνάλλαγμα το πρωί από μία τράπεζα. Η τράπεζα είναι κεντρική.
 - Ο αριθμός ενός αυτοκινήτου είναι ΚΕΤ 8959. Το αυτοκίνητο έχει τρακάρει τρεις φορές.
 - Κάθε Σάββατο κολυμπάμε σε μια παραλία. Η παραλία είναι πολύ ήσυχη.

A Να συμπληρώσετε τα κενά διαλέγοντας την κατάλληλη λέξη από την παρένθεση.

DU

- 1 Ο γιος μου θέλει να του αγοράζω _____ βλέπει. (κάθε, ό,τι, τίποτα)
- 2 Δε ζητώ βοήθεια από _____. (κάποιον, κανένα, καθένα)
- 3 «Όταν έχεις _____ φίλους, τι τους θέλεις τους εχθρούς». (τέτοιους, μερικούς, τόσοι)
- 4 Δε διαλέγει τους φίλους του. Κάνει παρέα με _____. (οτιδήποτε, οποιονδήποτε, όποιον)
- 5 «Με _____ δάσκαλο καθίσεις, τέτοια γράμματα θα μάθεις». (όποιον, κάποιον, κανέναν)
- 6 _____ ώρα τον περίμενα, έλυνα ένα σταυρόλεξο. (ό,τι, τόση, όση)
- 7 Πέρασε _____ καιρός από τότε που τον συνάντησα για τελευταία φορά, που ξέχασα ακόμη και πώς τον λένε. (όσος, τόσο, λίγος)
- 8 Έπιασα ένα _____ μεγάλο ψάρι! (κάμποσο, τάδε, τόσο)
- 9 Είπα στον Πέτρο μόνο _____ έπρεπε να του πω. (όσα, κάθε, που)
- 10 Έχει _____ ιδέες, που δεν τις καταλαβαίνω καθόλου. (όσες, κάτι, τίποτε)
- 11 Τον ενδιαφέρει το _____ που έχει σχέση με τη δουλειά του. (κάθε, καθετί, τίποτα)
- 12 Μπορείς να του έχεις εμπιστοσύνη και να του λες _____ θέλεις. (καθετί, τίποτε, οτιδήποτε)
- 13 Διάβασε _____ σας το βιβλίο «Ζορμπάς» του Ν. Καζαντζάκη; -Μάλιστα, εγώ, πριν δύο χρόνια. (κανείς, κάποιος, καθένας)
- 14 Μην ξεχάσεις αυτό _____ σου είπα. (όποιο, που, ό,τι)

B Να συμπληρώσετε τα κενά διαλέγοντας το κατάλληλο επίρρημα από την παρένθεση.

DU

- 1 _____ να 'ναι θα ξημερώσει. (που, όπου, όποτε)
- 2 Όχι πάλι διακοπές στη Θάσο. Φέτος ας πάμε _____. (κάπου αλλού, παντού, οπουδήποτε)
- 3 _____ τον γνωρίζω, τόσο περισσότερο μου αρέσει. (όσο, τόσο, πόσο)
- 4 Μου είπες τόσο πικρά λόγια, _____ δεν μπορώ να τα ξεχάσω. (έτσι, όπως, που)
- 5 _____ και να το κάνουμε, έχουν δίκιο. (έτσι, αλλιώς, όπως)
- 6 _____ τα ενοίκια ήταν χαμηλά. Τώρα είναι απλησίαστα. (πότε πότε, άλλοτε, ποτέ)
- 7 _____ πας, θα μείνεις χωρίς δεκάρα. (έτσι που, πότε, αλλιώς)
- 8 Μην προσπαθείς να τον πείσεις. _____ θα κάνει το δικό του. (κάπως, έτσι κι αλλιώς, καθώς)
- 9 Δεν έχει _____ εμπιστοσύνη στις δυνάμεις του. (καθόλου, όσο, κάμποσο)
- 10 Άκουσες _____ αυτή την παροιμία; -Όχι, πρώτη φορά την ακούω. (κάποτε, ποτέ, πότε)
- 11 Μου τηλεφωνεί μόνο _____ έχει την ανάγκη μου. (άλλοτε, όποτε, τότε)
- 12 _____ κι αν είσαι, έλα αμέσως. Ο πατέρας είναι άρρωστος. (όπου, αλλού, κάπου)
- 13 Στην πατρίδα μου μαγειρεύουμε _____ αυτό το φαγητό. (αλλιώς, όπως, πώς)
- 14 Δεν ξέρω _____ λειτουργεί αυτή η μηχανή. (που, πού, πώς)
- 15 _____ σου έλεγα να αγοράσουμε το σπίτι, δε με άκουγες. Τώρα είναι αργά. (τότε που, πότε πότε, τώρα που)

Γ Να συμπληρώσετε τα κενά με την κατάλληλη αντωνυμία ή επίρρημα από αυτό το μάθημα.

- 1 Είχες _____ νέα του; -Όχι, δε μου έγραψε _____ τον τελευταίο καιρό.
- 2 Πήγες _____ σου σε καζίνο; -Όχι, γιατί _____ μου δε μου άρεσαν τα τυχερά παιχνίδια.

Μάθημα 2

Να βάλουμε σε μια τάξη κάποιες αντωνυμίες και κάποια επιρρήματα που έχουμε συναντήσει μέχρι τώρα.

Ρωτάμε Ποιος; Ποια; Ποιο;	Μπορούμε να απαντήσουμε αυτός που, αυτή που, αυτό που εκείνος που, εκείνη που, εκείνο που κάποιος, κάποια, κάποιο όποιος, όποια, όποιο οποιοσδήποτε, οποιαδήποτε, οποιοδήποτε κανένας, καμιά, κανένα	Ρωτάμε Τι;	Μπορούμε να απαντήσουμε κάτι ό,τι οτιδήποτε
Ρωτάμε Πόσοι; Πόσες; Πόσα	Μπορούμε να απαντήσουμε τόσοι, τόσες, τόσα όσοι, όσες, όσα οσοιδήποτε, οσεσδήποτε, οσαδήποτε κανένας, καμιά, κανένα	Ρωτάμε Πόσο;	Μπορούμε να απαντήσουμε τόσο όσο οσοδήποτε καθόλου
Ρωτάμε Πού;	Μπορούμε να απαντήσουμε κάπου όπου οπουδήποτε παντού πουθενά	Ρωτάμε Πώς;	Μπορούμε να απαντήσουμε κάπως όπως οπωςδήποτε
		Ρωτάμε Πότε;	Μπορούμε να απαντήσουμε κάποτε όποτε οποτεδήποτε πάντα ποτέ

8 Διαλέξτε τη σωστή λέξη

1. "Πήγατε όπου / πουθενά το σαββατοκύριακο;" "Ναι, πήγαμε πουθενά / κάπου."
2. "Είναι δύσκολο να τηγανίσεις πατάτες;" "Οποιοσδήποτε / όποιος μπορεί να τηγανίσει πατάτες."
3. "Στο μαγαζί του θείου μου τρώς τι / ό,τι θέλεις και πληρώνεις όποτε / κάποτε θέλεις." "Μιλάς σοβαρά;"
4. "Ποια από μάς θα πληρώσει;" "Αυτή που / κάποια έχει τον μεγαλύτερο μισθό."
5. "Πού θέλετε να φάμε απόψε;" " Οπουδήποτε / όπου. Δεν έχω πρόβλημα."
6. "Όσα / τόσα παιδιά βρίσκουν χρόνο να διαβάσουν τα μαθήματά τους. Εσύ μόνο χρόνο για παιχνίδια έχεις;"
7. "Προτιμάς κάποιο / όποιο από αυτά;" "Δώσε μου κανένα / οποιοδήποτε. Για μένα είναι όλα τα ίδια."
8. "Πού θα βάλεις αυτή την πολυθρόνα;" "Δεν ξέρω ακριβώς αλλά θα βρω κάπου / οπουδήποτε να την βάλω."
9. "Κάπου / όπου πας, θα με θυμάσαι." "Μην είσαι όσο / τόσο σίγουρος."
10. "Πώς λες να μαγειρέψουμε ταμανιτάρια;" "Όπως / κάπως θέλεις. Εγώ δεν ξέρω να μαγειρεύω."
11. "Ποιος λούστηκε με το σαμπουάν μου;" "Αυτός / όποιος που χρησιμοποίησε τελευταίος το μάνιο."
12. "Από ποια καθηγήτρια θα διορθωθούν οι ασκήσεις;" "Από οποιαδήποτε / όποια."
13. "Όσοι / κάποιοι από σάς παντρευτήκατε εφέτος, να περάσετε στο γραφείο 14, παρακαλώ."
14. "Ξέρεις κάτι / τι γι' αυτή την ιστορία;" "Ναι, ξέρω κάποια / όποια πράγματα."